

Det kongelige nærings- og fiskeridepartement
Pb. 8090 Dep
0032 Oslo

Oslo 13.3.18

Høringssvar til rapporten «Etableringshindringer i dagligvaresektoren»

Viser til høringsbrev av 15.11.17 vedrørende rapporten «Etableringshindringer i dagligvaresektoren».

Det har i flere år vært diskusjon rundt utviklingen i verdikjeden for mat og den økende konsentrasjonen på alle ledd. Dagligvaremarkedet i Norge består av få aktører og utviklingen har gått i retning av sterkere konsentrasjon i lang tid. Det burde derfor være mye kjent materiale å ta utgangspunkt i for Oslo Economics da rapporten skulle skrives.

Rapporten «Etableringshindringer i dagligvaresektoren» belyser konsentrasjonen og peker på noen av utfordringene i deler av verdikjeden. Rapporten poengterer for eksempel at stordriftsfordeler i innkjøp gjør at en nyetablerer må oppnå høye volumer på kort tid for at det skal være lønnsomt å etablere seg. Og i tillegg at mulighetene for å vokse raskt begrenses av høy butikk tetthet og sterk konkurranse om de mest attraktive lokalene. I rapporten beskrives hvordan de relative volumgevinstene i innkjøp gjør det er svært utfordrende for en liten og nyetablert aktør å oppnå innkjøpsbetingelser som gir rom for lønnsom drift – i konkurranse med aktører med relativt bedre innkjøpsbetingelser. Utfordringene med å få tak på egnede lokaler og hvordan de tre store kjedene dominerer eiendomsmarkedet beskrives i rapporten, og det samme gjør de relative volumgevinstene. Det pekes også på fraværet av uavhengige grossister.

Dessverre tar ikke rapporten tilstrekkelig tak i hvordan flere av disse og andre prosesser forsterker hverandre. Det mangler analyser av sammenhengen mellom markedet for dagligvare og storholdning, den økende EMV-andelen og hvordan dette påvirker relasjonen mellom de ulike aktørene i bransjen, den økende vertikale integrasjonen og hvordan hylleplassen fordeles. De små aktørene på detaljistleddet er ikke intervjuet og de små leverandørene blir ikke nevnt. Ville det ikke være interessant å vite hva de mener er etableringshindringer?

Dagens integrasjon hvor kjeden styrer hoveddelen av vareflyten fra leverandør til butikk skaper et stort etableringshinder og i mange tilfeller en lite gjennomiktig prismodell. For de små leverandørene er det svært viktig å fritt kunne velge distributør og kjenne prisen på distribusjonen. I dag er det flere små leverandører som benytter Tine som distributør, blant annet flere gårdsysterier.

En underliggende forutsetning for å etablere virksomhet i dagligvaresektoren, som i liten grad nevnes, er tilgang på risikovillig kapital fra investorer med et langsiktig perspektiv. De få utfordrerne

som finnes i dagens dagligvaremarked skal vokse fort og mye for å kunne ta igjen de tre store kjedesammenslutningene.

I rapporten tillegges importvernet og landbrukspolitikken betydelig større vekt enn fortjent. Utviklingen i verdikjeden for mat følger tilsvarende mønster i mange land, uavhengig av landets importvern eller andre landbrukspolitiske tiltak. Rapporten tar heller ikke inn over seg at enkelte særtrekk ved det norske markedet gjør oss mindre attraktive for internasjonale aktører, som det vidstrakte landet og det relativt sett lave folketallet.

Rapporten gir ikke svar på hvordan konkurransen i verdikjeden for mat kan bli mer velfungerende, men beskrivelsen av dagens situasjon gjør det klart at det er behov for å gjøre noe. Bondens marked forventer at regjeringen følger opp tematikken videre.

Med vennlig hilsen

Randi Ledaal Gjertsen
Bondens marked Norge
Daglig leder